

Nuoriherra uuden maailman kynnyksellä

Hannu Niklander: Nuoriherra. Karkkila: Robustos, 2019.

Silja Mäki

Uuden vuoden lukemisenani oli Hannu Niklanderin historiallinen sukuromaani ja kasvukertomus *Nuoriherra. Loivaa alamäkeä*. Kirjailija itse kuvasi romaania sen julkistamistilaisuudessa kartanonaturalismiksi pikemminkin kuin kartanoromantiikaksi (Valtonen 2019). Romaaneja, runoja ja matkakertomuksia julkaissut Niklander voitti vuonna 1999 Kirjallisuuden valtionpalkinnon romaanillaan *Aurinko katsoo taakseen*.

Nuoriherra kuvaa kirjailijan isän Weio Niklanderin nuoruuden ja nuoren aikuisuuden vaiheita. Isänsä, Alwar Niklander, kauppaneuvos, Rake Oy:n toimitusjohtaja ja säveltäjä, ostaa Vihdin Otalammelta Salmen kartanon, josta tulee pojalle tärkeä paikka. Nuoren miehen asema kartanon herran poikana ei muuttuvassa maailmassa ole yksioikoinen. Suhde vaativaan isään on ristiriitainen, ja lopulta poika tuntee yhteenkuuluvuutta enemmän kartanon väentuvassa ja piikamurjussa kuin isänsä seurassa.

Romaani valottaa pienten kohtausten kautta kiinnostavalla tavalla sisällissodan ja sen jälkeisen ajan tapahtumia. Päähenkilö osallistuu lyseoikäisenä nuorukaisena, lapsisotilaana, kuten kirjan takakansi ilmoittaa, Helsingin valtauksen valkoisten puolella. Salmen kartanossa hän saa tutustua työväen elämään. Kohtaamisten kautta valottuu, miten sisällissodan jälkeinen muutos vähitellen alkaa löytää uomiaan ihmisryhmien välillä. Monet torpparit itsenäistyvät pientilallisiksi. Joku asuu edelleen korsussa metsän keskellä. Monelle mökille suhde kartanoon on edelleen tärkeä, mutta työväki on tärkeä myös kartanolle. Romaanissa kuuluu työväen suussa viehättävällä tavalla Vihdin murre. Näin puhelee Tekla-piika:

- Kukas tei olette, ai, nuoriherra, voi jeepestoi kun mää hämmästyin, oikeen sotaherra, mikäs se nuoriherra nyt onkaan, ai kersantti, ja noin hurja veitti ja kaikkee, juu istutaan ales, kyl mää kaffee laitan.

Romaania lukiessa tulee miettineeksi, mikä merkitys isän elämään eläytymisellä on kirjailijalle ollut ja kuinka pitkälle kerronta tukeutuu tosiasioihin eli paljonko on keksittyä ja kuviteltua. Kirja oli muhinut kirjailijan mielessä jo kauan, ja moneen kertaan lapsuuden ja nuoruuden aikana kuullut tarinat ja sattumukset ovat aika lailla yksi yhteen todellisuuden kanssa (Valtonen 2019). Silti kirjailijan on täytynyt keksiä paljon mennessään päähenkilönsä pään sisään.

Lukuromaania ajatellen faktan ja fiktion rajalla ei yksityiskohdissa toki ole suurta merkitystä. Minä kuitenkin luen väistämättä sitä taustaa vasten, että tunnen jonkin verran alueen paikallishistoriaa, ja toisaalta mielessä elämäkerrallisen kirjoittamisen ryhmien ohjaus. Ryhmissä moni osallistuja miettii faktan ja fiktion rajaa, ja uskaltautuminen mielikuvituksen vietäväksi voi olla tiukassa. Kuitenkin juuri se usein tuo terapeuttisia elementtejä, mahdollistaa tunnekokemusten kautta sukulaisten ymmärtämisen uudella tavalla.

Alkuun ajattelin, ettei tässä enemmän ulkoisia tapahtumia ja taidokkaasti vitsikkäitäkin sattumuksia kuin päähenkilön sisäistä maailmaa ja tunteita kuvaavassa romaanissa ole kirjallisuusterapeuttista ainesta. Loppuun päästyäni olen sitä mieltä, että rivien väleissä onkin paljon tunteita ja että kirja voikin toimia varsin hedelmällisenä taustalukemisenä elämäkerrallisen kirjoittamisen ryhmissä, niin historiallisen kontekstinsa puolesta kuin nuoren miehen kasvukertomuksen kuvauksenakin. Myös

lukupiirityyppisessä työskentelyssä romaani toiminee, ei ehkä kuitenkaan ihan nuorelle lukijakunnalle.

Niin ikään näen kirjan arvon kirjallisuusterapeuttisessa yksilötyöskentelyssä sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on vastaavaa paikallista taustaa, liittyy se sitten kumpaan väriin tahansa. Myös päähenkilön suhde isään rakentuu vähitellen nuoren miehen elämää merkityksellisellä tavalla viitoittavaksi - ja toiminee peilauspintana monelle, jolla isäsuhde on haastava, etäinen tai vaativa.

Etenkin näen kirjan toimivan miesten ryhmässä tai miesten oman työskentelyn taustana. Toisaalta se valottaa ajan oloja kenelle tahansa ja saattaa auttaa ymmärtämään myös entisajan sukupuolirooleja, jotka meihinkin vielä vaikuttavat. Esimerkkinä tulee mieleen, ettei nuoriherra voisi kuvitellakaan miehen lypsävän Suomessa lehmää, tarttuvan utareisiin. Kanadassa matkatessaan nuoriherra huomaa, ettei tämä jako kaikkialla pädekään.

Useammin on kirjallisuudessa, ainakin kirjallisuusterapeuttisesti käytetyssä, kuvattu naisten ketjua. Ensimmäisenä tulee mieleen Marianne Fredrikssonin Ruotsin Taalainmaalta alkava *Anna, Hanna ja Johanna* (1994/2001, Otava). Niklanderin kirjalle on pian tulossa jatkoa. Mahtaako jatko koskea Weion vaiheita vai laajeneeko kuvaus miesten ketjuun, jää nähtäväksi. Sitä jään mielenkiinnolla odottamaan. Kartano on joka tapauksessa myyty vuonna 1963 Salmen ulkoilualueeksi Helsingin kaupungille eli jokin muu kuin alun perin kaavailtu kartanon isännän tehtävä on Weio Niklanderia odottanut.

Lähde:

Valtonen, Vesa (2019) Hannu Niklanderin viides romaani avaa herkullisesti Vihtiä ja maailmanmenoa - "Nuoriherra" selviää pinteistä. Vihdin Uutiset 20.9.2019.

Arvio on julkaistu 1.2.2020 hieman laajemmassa muodossa Silja Mäen nettisivuilla osoitteessa www.terapiasiljamaki.fi.